

ARCHITECTUUR IN BERGEN (N.H.)

RONDJE VAN REENEN

€ 3,00

AAA ARCHITECTUUR
INFORMATIECENTRUM
ALKMAAR

► **START:** Restaurant Studlers, Breelaan 26.
Steek de Breelaan over en ga de Vijverlaan in.
Sla bij de Prinsesselaan rechtsaf.

01 Prinsesselaan 50

(Architect: [Onbekend], 1924).
Op deze tocht zien we voortdurend hoogteverschillen: de weg ligt ingebed tussen soms zowel rechts als links verhogingen. Rechts op de hoek staat hotel Villa Prinsenhof. In 1988 is er naar een ontwerp van bureau Min2 bouw-kunst een trappenhuis (rechts, om de hoek) toegevoegd, later door derden nog aangevuld met beeldbepalende balkons. De functie van het gebouw (hotel) is goed aan het volume af te zien en voegt zich uitstekend in de omgeving.

02 Kastanjelaan 3 (links op de hoek)

(Architect: Jan de Wit, 2019).
De witte villa op de hoek valt door haar bijzondere architectuur en kleurgebruik op, zeker ook op dit kruispunt van wegen. Het hoekhuis is zorgvuldig vormgegeven, met mooie details. Ook hier zien we hoogteverschillen. We fietsen in de richting van de zandgronden aan de kust. Na overstromingen vanuit zee drong het zand hier eeuwen geleden tot diep in het land door.

► Ga de Prinsesselaan verder uit. We komen uit op de Boslaan.

03 Boslaan 5

(Architect: Jan de Wit, 2019).
Bijzonder aan deze witte villa in de as van de Prinsesselaan is het spel met de twee bijna gelijke verschoven vormen. Let ook (rechts) op de zwarte, bijzonder uitgevoerde zijgevel die doorloopt naar het dak. Van de site van Pieter de Boer, Bouw en Ontwikkeling: 'Deze energiezuinige villa is voorzien van aardwarmte met alle gewenste comfort. Onder de villa bevinden zich de techniekruimte (met de bodemwarmtepomp die zorgt voor de verwarming en koeling van de woning), de wasruimte (voorzien van een stortkoker), de sauna en een infrarood douchecabine, de fitness- en yogaruimte en de thuisbioscoop. [...] Opvallend zijn de hoge plafonds, gerealiseerd door de dubbele punt [het dak] in de woning. In sommige slaapkamers zijn de plafonds hoger dan de ruimtes diep zijn.'

► Sla bij de Boslaan rechtsaf.

04 Boslaan 4 (rechts)

(Architect: Swan Art&build, 2019).
De woning is gebouwd op een tot dan toe braakliggend terrein en staat wat krap op de kavel. De architect heeft een voorkeur voor donkere kleuren. Ook bij andere ontwerpen van hem zien we veel zwart, zoals bij het nieuwbouw-complex op de plaats van het vroegere politiebureau aan de Joost Ivanghlaan bij de Koninginneweg in Bergen-Oost. Dat complex 'De Bergensche Hoek' bevat 15 luxe appartementen.

05 Komlaan 27

(Architect: Majella Cijffers, 1931-1932).
Tussen 1929 en 1943 was Cijffers architect en stedenbouwkundige in dienst van de gemeente Bergen. Hij had een voorkeur voor kubistische architectuur met platte daken. Komlaan 27 was ook het woonhuis van de architect, uitgevoerd in wit geschilderde baksteen en voorzien van stalen vensters en een plat dak. Hij ontwierp ook de eveneens kubistische praktijkwoning 'van dokter Poot' aan de Dorpsstraat 34. Beide panden zijn een voorbeeld van modernisme en het Nieuwe Bouwen in Bergen. De adviescommissie in Bergen was destijds zeer gekant tegen deze 'witte dozen-architectuur'; veel bouwplannen in deze stijl zijn op grond daarvan afgewezen. Na kritiek op deze ontwerpen koos Cijffers voor een meer traditionele stijl, die o.a. is te zien aan pand 19 waar we verderop in deze tocht langskomen. De beide modernistische panden van Majella Cijffers in Bergen worden inmiddels zeer gewaardeerd.

► Sla bij de Rondelaan rechtsaf.

06 Rondelaan 26 (links)

(Architect: Van Hoeken en Thoes, 2007).
Hier staat een villa met een kruiskap, gebouwd in rode baksteen, met rieten kap. Het huis is gebouwd in een retro-Amsterdamse School-stijl, met mooie details, en wisselt daarmee de vele witte panden op deze fietsroute af. Let ook op de detaillering van de raamkozijnen.

07 Rondelaan 28

(Architect: Th.J. Lammers, 1925; verbouwd in 2007).
Dit is de vroegere Boschschool, gekenmerkt door de stijl van de Amsterdamse School. De school is gebouwd in een V-vorm met een groot balkon boven de ingang en uitgevoerd

in baksteen met overhuivende rieten kap. Door het verminderd aantal kinderen moeten steeds meer scholen in Bergen sluiten. Na de sloop van een school wordt er soms een verzorgingshuis gerealiseerd. Dit scholencomplex bleef behouden en kreeg een nieuwe bestemming.

De Boschschool huisvest nu vier appartementen. De herbestemming vond plaats met behoud van de oorspronkelijke sfeer: baksteen, rieten dak met de mooie ingangspartij. Ook de door kunstschilder Jaap Weijand (1886-1960) gekozen interieurkleuren bleven behouden. De naam van de architect is te lezen in een steen in de toegangspoort.

► Hou links aan. Ga de Rondelaan helemaal uit.

08 Rondelaan 11

(Architect: JE architecten, Enno Stemerding en partner, 2023).
Dit eenvoudige houten huis heeft een afgewogen gevelindeling; vooral de horizontale accenten werken goed. Hetzelfde bureau heeft aan de Reigerslaan 6 een soortgelijk huis gebouwd. Daarbij is gebruik gemaakt van bestaande, gerecyclede materialen. De zijuitbouw past hier in de vormgeving met het schuine dak minder strak bij de hoofdmassa.

09 Rondelaan 9

(Architect: Architectuurcentrale Thijs Asselbergs, 2012).
Dit woonhuis is gebouwd in een superstrakke modernistische stijl. Het wit gekeimde tweelaagse hoofdvolume wordt aan de achterzijde omringd door een houten laagbouw die zich via grote glazen schuifpuien opent naar de tuin. Voor de

achtergevel is een stalen pergola met lamellen zonwering geplaatst. Het terras werkt als een binnen-buiten kamer, die direct aansluit aan de woonkeuken en woonkamer. Vanaf de entree loopt door het huis een centrale as naar de tuin. Deze as verbindt voorzijde, achterzijde en het centrale open en lichte trappenhuis met elkaar. Door het grote raam dat grenst aan het trappenhuis valt veel daglicht midden in het huis. De tuin herbergt de landschappelijke elementen uit de directe omgeving. Het huis bevindt zich op een groene, licht glooiende bodem.

► Ga de Rondelaan verder uit.

10 Rondelaan 4a (op de hoek)

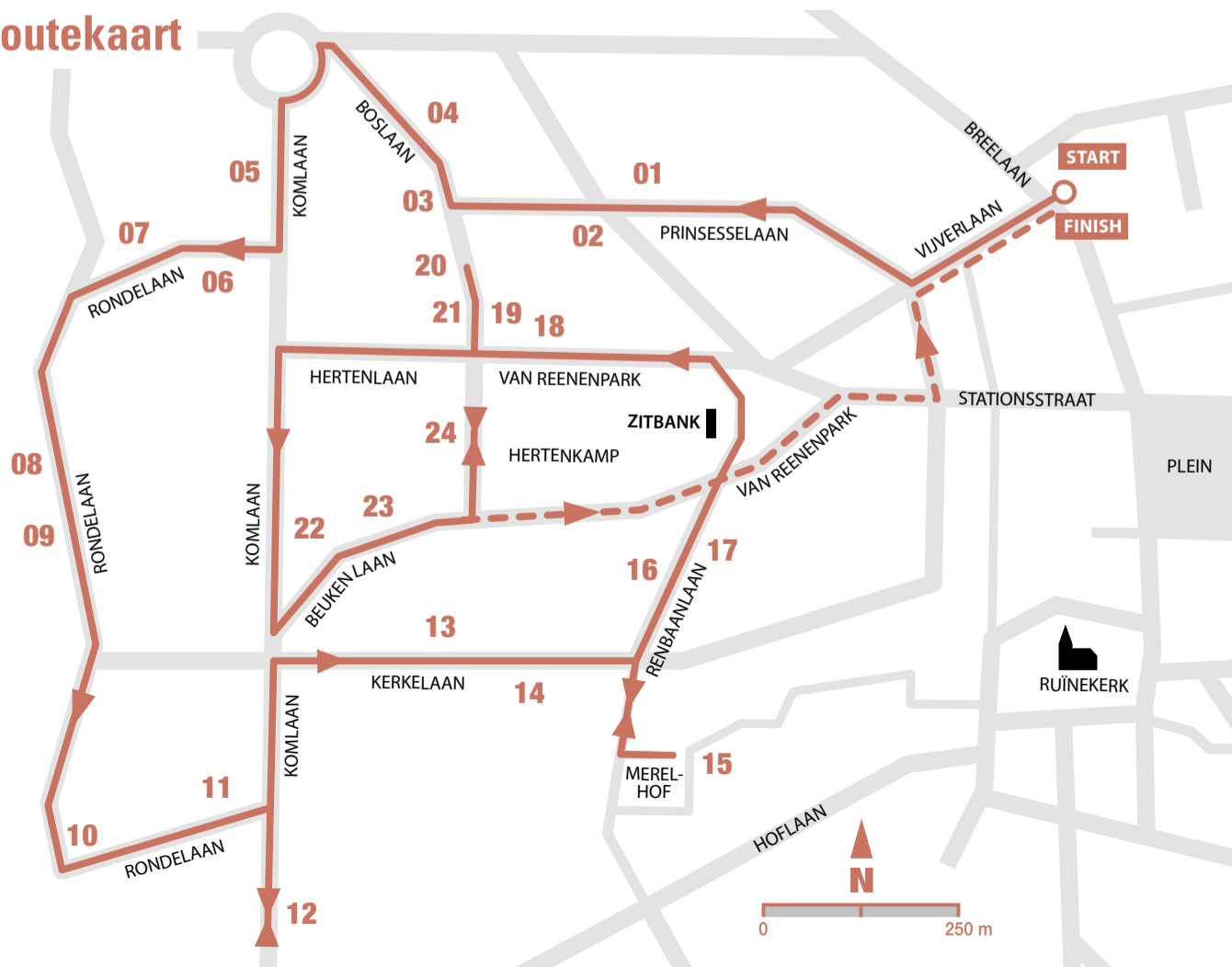

(Architect: Min2 bouw-kunst, 1988).
Dit is het eerste woonhuis dat door dit architectenbureau in Bergen werd ontworpen. Het huis is een kapberg die aangepast is aan de driehoekige kavel, symmetrisch, en aan één kant verlengd. De uitbouw is

afgedekt met een soort vliegtuigvleugel als eerbetoon aan het beroep van de bewoner. De familie woont er nog steeds.

NB Een kapberg is de vierkante basis van een Noord-Hollandse boerderij. Hier werd het hooi in opgestapeld. Een kapberg kan aan één, twee, drie of vier zijden worden uitgebreid. Dit huis geeft als het ware de ontwikkeling aan van Bergen: van boerendorp tot Lustoord.

Routekaart

11 Rondelaan 2a

(Architect: **J.B. van Loghem, 1918**). Van Loghem is een bekende architect uit de eerste helft van de 20ste eeuw en was een overtuigd socialist. Hij was oorspronkelijk sterk beïnvloed door H.P. Berlage en is later bekend geworden door zijn plan voor Betondorp in de Watergraafsmeer in Amsterdam. Kenmerkend voor de rurale architectuur van dit pand is de ruw gevoegde baksteen, de overhivende rieten kap, houten betimmering voor de balkons en raamstroken met luiken. Vanuit de hoog opgetrokken traptoren keek men vroeger uit naar reigersneden in de omgeving. Ook was er een klein observatorium in gebouwd. De villa werd gebouwd voor het echtpaar Selleger-Elout. Ir. E.L. Selleger was hoogleraar in Delft, J.M. Selleger-Elout schrijfster van jeugdboeken. Het ontwerp is te beschouwen als een jeugdwerk van de architect, in een stijl die tegen de Amsterdamse School aanleunt, maar interessant genoeg is om een rijksmonument te zijn.

► Sla bij de Komlaan rechtsaf.

12 Komlaan 2 (aan de overkant)

(Architect: **Jan Schouten, 1991**). Deze villa was oorspronkelijk gebouwd in een grote, beige kloostermop-steen. Na een verbouwing in 2009 waarbij kolommen en een pergola werden aangebracht, is alles wit gestuct. Deze toevoegingen zijn gedaan in de stijl van Jan des Bouvrie, door een oud-medewerker. Het resultaat is effectvol, vooral gezien vanuit de tuin. Het huis heeft nu wat weg van de bekende villa Huis ter Heide uit 1935 van architect Robert van 't Hoff. Jan Schouten werkte als architect veel samen met kunstschilder Jaap Min bij de decoratie van gebouwen.

► Keer terug, de Komlaan in. Sla bij de Kerkelaan rechtsaf.

13 Kerkelaan 18 (tegenover 'Dennenheuvel')

(Architect: **Admiraal-Stoute, 2007**). Dit modernistische huis staat tussen enkele oorspronkelijke kleinere Bergense huisjes, een soort kleine vierkante boerderijtjes met rieten kappen. Dergelijke woningen staan o.a. ook aan de Kruisweg. Doordat de woningen hier hoger staan dan de weg, lijken ze groter. Zo lijken ze op een presenteerblad te staan.

Schuin aan de overkant wordt de modernistische stijl van dit pand als het ware gespiegeld door het witte appartementengebouw op nummer 7.

19 Van Reenenpark 20

(Architect: **J.C. Leijen, 1918; Majella Cijffers, 1935**). De twee witte panden aan weerskanten van dit kruispunt bij het Van Reenenpark vormen ondanks hun verschillen een eenheid. Ze zijn als het ware een poort naar de Boslaan (rechts). Beide panden zijn in een traditionele landhuisstijl ontworpen, wat voor Cijffers een terugkeer betekende nadat hij veel kritiek had gekregen op zijn twee modernistische ontwerpen, zoals dat voor de villa aan de Komlaan 27 waar wij eerder langskwamen (Project 05).

20 Schuin aan de overkant: 'Boschrand'

(Architect: **Sjoerd Kuindersma, 2000**). Er staat hier een zwart 'bijgebouw' in een geheel eigen stijl en materiaalkeuze, anders dan het witte 'hoofdgebouw' hier links op de hoek. De gevels zijn van hout, maar het dak is bekleed met de 'Cover', een dakpan van steenfabriek Petersen uit Denemarken, een ontwerp uit 2009 van Jetty Min van Min2 bouw-kunst.

► Ga terug en sla bij de Hertenaan rechtsaf.

21 Hertenaan 2

(Architect: **Piet Elders, 1922; verbouwd door P. Worm, 1954; door Michel Smit, 1980; en door Sjoerd Kuindersma, 2023**). Dit pand ('Bosch Rand') is maar liefst drie keer verbouwd. Laatstelijk kreeg het ook nog een kleine uitbreiding in de stijl van de woning.

► Sla bij de Komlaan linksaf.

14 Kerkelaan 5

(Architect: **Studio Prozes, 2022**). Hier stond voorheen hotel 'Duinpost'. Na de sloop van het hotel huisvest dit nieuwbouwpand nu vier exclusieve appartementen en een penthouse. De woningen worden gasloos verwarmd. Gelet op de vraagprijs is het een van de duurere appartementen in Bergen. De stijl is traditioneel: bakstenen met platte pannen.

► Sla aan het eind rechtsaf en steek door naar het Merelhof.

15 Merelhof 2-38

(Architecten: **J.H. Roggeveen en A.J.F. Hoening, 1949-1950**). Er zijn weinig sociale-huurwoningen in het centrum van Bergen. Dit is er een voorbeeld van. Direct en indirect heeft J.H. Roggeveen een belangrijk stempel gedrukt op de ontwikkeling van Bergen, halverwege de vorige eeuw. Roggeveen – schilder, architect en directeur Gemeentewerken – had geen enkele affiniteit met de modernistische blokken die toen werden ontworpen. Hij ijverde voor het op harmonieuze wijze inpassen van nieuwe gebouwen in het kleinschalige karakter van het oude Bergen. Het Merelhof is een voorbeeld van de stijl van de Delftsche School. Veel markante gebouwen en verbouwingen van oude panden in Bergen zijn door Roggeveen ontworpen. Zo ontwierp hij de Van Reenenschool aan het Spaanschepad 1. Ook planologisch werkte hij aan het behoud van de landelijke sfeer van het dorp: bermen in plaats van trottoirs bijvoorbeeld. In dit dorp waren trottoirs daarom uit den boze. Het beeldje is een ontwerp van Jeanne Kouwenaar-Bijlo.

► Keer terug, sla rechtsaf en ga de Renbaanlaan in.

16 Renbaanlaan 4 (links)

(Architect: **Cor Noort, 1955**). Dit is een klein landhuisje in jaren vijftig-stijl. Het huis is recentelijk gerenoveerd op een moderne manier, met zink-achtige beplating. Na consultatie van een architect heeft de bewoonster de renovatie zelf gecoördineerd. NB Cor Noort is de vader van fotograaf Cees Noort en de grootvader van schrijfster Saskia Noort. De naam van de straat verwijst naar de oorspronkelijke bestemming van de Hertenkamp.

22 Komlaan 16 (links, op de hoek)

(Architect: **John Wildeboer, 1920**). Dit is een L-vormige woning in de stijl van de Amsterdamse School. De onderbouw is van metselwerk dat wit is geschilderd, met een gebogen dak bedekt met riet. Heel kenmerkend is het torentje, bekleed met terra cotta tegels. Dat is hier links om de hoek goed te zien.

► Sla bij de Beukenlaan linksaf.

23 Beukenlaan 2

(Architect: **Monk architecten, begin deze eeuw**). Ook hier een villa met gebogen dak en rieten kap. Het architectenbureau kreeg eerder bekendheid met een soortgelijk, maar gaver ontwerp in Laren.

► U komt weer uit bij het Van Reenenpark.

24 Van Reenenpark 22-40 (links)

(Architect: **INBO architecten, 1995**). Op de plaats van een restaurant zijn deze twee woonblokken gebouwd. Beide panden bestaan ieder uit drie lagen met elk zes appartementen. De bebouwing is plat afgedekt. De horizontale belijning is duidelijk geënt op de architectuur van de Amerikaanse architect Frank Lloyd Wright. Het project markeert de kop van de Hertenkamp en voegt zich goed in de omliggende buurt waar uitsluitend vrijstaande woningen-met-kap staan. Het project is een bewerking van een soortgelijk plan in Alkmaar.

De toekomst van hertenkampen in Nederland is onzeker. Er mag niet meer met de dieren worden gefokt. De bestaande dieren mogen blijven tot ze doodgaan, maar er mogen geen nieuwe meer bij komen. Op die manier zullen de hertenkampen dus langzamerhand verdwijnen. Het dierenwelzijn staat voortaan voorop. Wat de bestemming van de Hertenkamp in Bergen is, is voornamelijk onduidelijk.

► Ga het Van Reenenpark verder uit. Ga de Stationsstraat in, sla bij de Prinsesselaan linksaf.

► FINISH: Restaurant Studlers, Breelaan 26.

17 Kerkelaan 5

(Architect: **Cor Noort, 1970**). Ook deze langgerekte villa is gerenoveerd. Oorspronkelijk was dit Villa Zahota, een naam die legendarisch werd doordat 'dé advocaat van Bergen' mr. Frits Zeiler sprak van het 'Zahota-effect'. Daarmee vroeg hij zich af: 'Past iets in het geheel?' Het huis is in 2016 gerenoveerd en uitgebreid door KDRA architecten, Kerssens de Ruiter architecten.

► Sla rechtsaf bij het Van Reenenpark.

Op de kop staat een zitbank ter ere van burgemeester en grondbezitter Jacob van Reenen (1859-1951). Enkele jaren geleden is dit kruispunt opnieuw ingericht. De bestrating maakte – naar een ontwerp van Buro Mien Ruys – plaats voor een groene, weelderige inrichting. Die kwam niet alleen de verkeersveiligheid ten goede, maar verbeterde hier ook het totale aanzicht. Buro Mien Ruys richtte ook de tuin in bij het Oude Raethuys, tegenover Hoflaan 1.

► Hou voorbij de bank links aan en vervolg de tocht aan de andere kant van het Van Reenenpark.

18 Van Reenenpark 14

(Architect: **Creatio Leijen, 2022-2023**). De architect van dit nieuwbouwpand is familie van de bekende Bergense architect J.C. Leijen. Velen betreuren echter de sloop van het bijzondere pand 'De Hooiberg' op deze plek, een ontwerp van de architecten A. Eibink en J.A. Snellebrand. Alleen het riet van de kap verwijst nog naar dit recente verleden. In deze eeuw moesten al meer beeldbepalende panden hier aan de Hertenkamp na sloop plaats maken voor nieuwbouw, met name op de kop bij de Stationsstraat en (hier aan de overkant) het witte pand, rechts van de Renbaanlaan. Kleine Bergense huizen maken plaats voor nieuwbouw die bijna altijd hoger en groter is.

► Bij de hoek slaan we rechtsaf, de Boslaan in.

Ten geleide

Deze fietstocht leidt ons door een wijkje van Bergen dat officieel 'Van Reenen' heet. De wijk is gebouwd rond de plek waar van 1898 tot 1911 een draf- en renbaan was. In 1912 werden de plannen gemaakt voor de wijk. De gemeenteraad ging er in 1918 mee akkoord. De grote inspirator van deze ontwikkeling was Marie van Reenen-Völter, echtgenote van de burgemeester die hier bovendien grootgrondbezitter was. Als een verlichte projectontwikkelaar liet Jacob van Reenen de plannen uitvoeren door de BBMBB, de Bouw- en Bouwgrond Maatschappij Bergen Binnen. Architect, bouwkundige, makelaar en zaakgelastigde/directeur was Frederik de Heer Kloots. De wijk zou worden gebouwd in een duin-nollenlandschap dat opgenomen ging in het ontwikkelingsplan. Ook het bos, enkele bestaande schuin lopende wegen en een beek werden in het plan geïntegreerd. Dat gold ten slotte voor een oude boerderij en de voormalige renbaan die werd verbouwd tot hertenkamp. Kenmerkend voor 'Van Reenen' zijn de schuin lopende lanen en wegen met gebogen vormen en oplopende groene bermen, enigszins als een Engels parklandschap. De villa's waren veelal traditioneel, niet al te groot, en deels door dezelfde architect ontworpen. Inmiddels zijn we ruim een eeuw verder en is de wijk veel afwisselender geworden, met woonhuizen en gebouwen in verschillende stijlen, met monumenten, appartementengebouwen, groot en klein, maar allemaal in toom gehouden door een goed stedenbouwkundig plan dat nog altijd niets van zijn vitaliteit heeft verloren.

Ed Diepenmaat,
Voorzitter AIA, oktober 2023
met dank aan Maarten Min

Colofon

Samenstelling en tekst: Ed Diepenmaat (AIA), Maarten Min (Min2 bouw-kunst) en Bob Polak.
Eindredactie: Bob Polak.
© Foto's: Maarten Min.
Vormgeving en druk: Huighaverlag, Wormerveer.

Deze publicatie is een productie van het AIA en verschijnt ter gelegenheid van de Kunst10Daagse 2023. Bergen (NH), oktober 2023.

Vrienden van de architectuur zijn vrienden van het AIA. Word ook (voor € 20,- per jaar) Vriend van het AIA en meld u aan via info@aia-alkmaar.nl.

Het AIA wordt ondersteund door:

Hoofdsponsors: Bouwcenter RAB, BPD, Bouwend Nederland, BNA NH Regionaal, Van Hylckama Vlieg Foundation.
Sponsors: Breddels Architecten, Frans Tauber | interieurarchitect, Gouverneur Architectuur, Jan de Wit Architect, Jos Ooijevaar Architect Meubelmaker, kerssens | de ruiter architecten, Klous + Brandjes Architecten, Rietvink Architecten, Rob de Vries DVUA, Ir. A.E. Kùpfer, Kramer.

Architectuur Informatiecentrum Alkmaar
Postadres: Bergerweg 1, 1815 AC Alkmaar
072-5124648, info@aia-alkmaar.nl
www.aia-alkmaar.nl

